

රංජිත් විමලසිරි
පරිසර කළමනාකරණ නිලධාරී,
දේශගුණ විපර්යාස අංශය

ගෝලීය දේශගුණික විපර්යාස හමුවේ පරිසර පද්ධතිවල අනාගතය

2020 දශකයේ බරපතලම පාරිසරික අර්බුදය ලෙස දේශගුණික විපර්යාස හඳුනා ගැනේ. ඒ හේතුවෙන් කෘෂිකර්මය, සෞඛ්‍ය, ජනාවාස, වනසම්පත්, ජෛව විවිධත්වය වැනි බොහෝ අංශවලට බලපෑම් ඇති වී තිබේ. ඒ අතරින් ගෝලීය, ජෛව විවිධත්වයට ඇතිවිය හැකි බලපෑම් අහිතකර හා නිෂේධනීය විය හැකි බව පිළි ගැනේ. එමෙන්ම මෙම බලපෑම් පිලිබඳ විවිධ පුරෝකථන ඇති අතර ඒවා පැහැදිලි සහ සම්පූර්ණ අදහස් නොවේ.

දේශගුණික විපර්යාස හමුවේ ජෛව විවිධත්වය කොතරම් අවධානමකට මුහුණ පා තිබුණ ද ඒ පිළිබඳව ජනතාවගේ අවධානය තරමක් අඩුබව පෙනේ. දේශගුණික වෙනස්වීමෙන් ඇතිවන බලපෑම් අතර වැඩි අවධානයක් යොමු වන්නේ ජනතාවට සෘජු ලෙස බලපාන ගැටළු වලටය. මෙය ප්‍රායෝගික තත්වයක් වුවත් ජනතාවට බලපෑමක් වන ගැටළු විසඳීමට ද ප්‍රමාණවත් පියවරයන් තවමත් ගෙන නොමැති අතර ඒවා සාකච්ඡා මට්ටමේ පවතී.

වඳවී යාම් හා හානිවීම් සංකල්පය එක්සත් ජාතීන්ගේ දේශගුණික විපර්යාස පිලිබඳ රාමුගත සම්මුතියේ පාර්ශවකරුවන්ගේ 19 වන සැසියේදී හඳුන්වා දී සාකච්ඡා වූවත් දියුණු වෙමින් පවතින රටවල තාක්ෂණික විශේෂඥතාවය නොමැතිවීමෙන් මෙවන් ගණනය කිරීම් කිරීමට නොහැකි වී ඇත.

දේශගුණික විපර්යාස හේතුවෙන් ජෛව විවිධත්වයට සිදුවන බලපෑම පිළිබඳව පරිසර විද්‍යාඥයින් වැඩි අවධානයක් යොමු කිරීම හේතුවෙන් විවිධ පර්යේෂණ අධ්‍යයනයන් සිදුකර ඇත. අතීතයේ සිදුවූ දේශගුණික විපර්යාසවලදී ශාක හා සතුන් එයට ප්‍රතිචාර දක්වන ලද ආකාරය වන්නේ එම තත්වයට අනුරූපවීම, සංක්‍රමණය වීම, හෝ වඳ වී යාමයි. දේශගුණික විපර්යාස සඳහා සතුන් හා ශාක දක්වනු ලබන මූලික ප්‍රතිචාරය වන්නේ යෝග්‍ය පරිසරයක් ඇති ප්‍රදේශවලට සංක්‍රමණය වීමයි. නමුත් අදාල ප්‍රදේශයේ පාරිසරික තත්වවලට අනුරූපවීම ද ප්‍රයෝගික මෙන්ම ස්වභාවික ක්‍රියාවලියකි.

අනුරූපවීමේදී ජීවීන්ගේ හැසිරීමේ හා දේහ ස්වභාවයේ වෙනස්කම් ද සිදුවිය හැකිය. මෙය

සෙමින් සෙමින් සිදුවන ක්‍රියාවලියක් වන අතර ජීවීන්ගේ පැවැත්ම සඳහා ඉතා වැදගත් වේ. ඉහත ආකාරයට වෙනස් වූ පරිසර තත්වයට හැඩ ගැසීමට හෝ වෙනත් ප්‍රදේශයකට සංක්‍රමණය වීම නොහැකි වූ විට එම ජීව විශේෂ වඳවී යාම සිදුවේ.

[එසේම වර්තමාන ලෝක පරිසරයේ තත්වය අනුව ඇති වෙමින් පවතින වෙනස්කම්වල විශාලත්වය හා වෙනස්වීම් ඇති වන වේගය ඉතා විශාල බව දේශගුණ ආකෘති අනුව පෙනෙයි.]

ඒ අනුව වර්තමානයේ ඇතිවන තත්වය හමුවේ අනාගතයේදී දේශගුණ විපර්යාස මගින් ඇතිවන බලපෑම් හමුවේ ජෛව විවිධත්වයට ඇතිවිය හැකි බලපෑම් පිළිබඳ දැනුම හා ආකෘති වැඩිදියුණු කළ යුතුය. ඒ තුලින් ලබා ගන්නා අවබෝධයෙන් තුළින් මෙම ජීවීන් සංරක්ෂණය කල හැකිය.

හරිතාගාර වායු විමෝචනය පිළිබඳව ලෝකය ඉදිරියේ දී කටයුතු කරන ආකාරය අනුව දිගින් දිගටම කටයුතු කරනු ලැබුවහොත්, හෙවත් හරිතාගාර වායු විමෝචනය විශාල ප්‍රමාණයකින් පරිසරයට මුදාහැරීම සිදුකළ හොත් දේශගුණික විපර්යාසවල බලපෑමෙන්ද භෞමික පරිසරය පද්ධති අවදානමට ලක් විය හැක.

පොසිල අධ්‍යයනය මගින් හෙළිවන දත්ත අනුව වෘක්ෂලතාවල වෙනස්වීම් හා අදාළ වකවානුවල පැවති දේශගුණික තත්ත්වයන් පිළිබඳ දත්ත මගින් භෞමික පරිසර පද්ධති, පරිසරයේ උෂ්ණත්වය ඉහල යාමට ඉතා සංවේදී බව පෙන්වා දී ඇත.

ඒ අනුව දේශගුණික විපර්යාස වල වෙනස්කම් පාලනය කිරීමට අද මෙන් කිසිදු පියවරක් නොගෙන ඉදිරියට කටයුතු කළහොත් ලෝකයේ වෘක්ෂලතා දර්ශකවල මහාපරිමාණ වෙනස්වීම් ඇති වීමේ සම්භාවිතාව 60% ක් තරම් අධික විය හැකි බවත්, එහෙත් 2015 වර්ෂයේ එක්සත් ජාතීන්ගේ දේශගුණික විපර්යාස පිළිබඳ රාමුගත සම්මුතියේ පාර්ශවකරුවන්ගේ රැස්වීමේදී (COP 21) ඇතිකරගත් පැරිස් ගිවිසුම මගින් එකඟ වූ ඉලක්ක අත්පත් කර ගැනීමට කටයුතු කල හැකි නම් වෘක්ෂලතා දර්ශක වල මහාපරිමාණ වෙනස්වීම් ඇති වීමට ඇති හැකියාව 45% දක්වා අඩුකර ගැනීමට හැකි බව පෙන්වා දේ.

මෙසේ පරිසර පද්ධතිවල වෘක්ෂලතාවයේ ඇතිවිය හැකි වෙනස්කම් නිසා එම පරිසර පද්ධතිය මුළුමනින්ම වෙනත් ආකාරයක් ගත හැකිය. එය පරිසරයේ විශේෂ විවිධත්වයට ද බලපෑම් ඇති කරයි. මෙය කලින් සඳහන් කල ආකාරයේ පුරෝකථනයක් පමණක් නොවේ. මෙවැනි බරපතල තත්වයේ වෙනස්කම් මේ වන විටද සිදුවෙමින් පවතී. ලැවිගිනි නිසා වනාන්තර මිය යෑමේ තත්වයන් මේ සඳහා පෙන්වා දිය හැකිය.

මේ අනුව විශේෂඥයන් අතර ජෛව විවිධත්වය පිළිබඳව වැඩි අවධානයක් යොමු වී තිබුණද එය තීරණ ගැනීමේ මට්ටමට එන විට එතරම් වැදගත් සාධකයක් නොවන බව පැහැදිලිව පෙන්වුම් කරයි. කෙසේ නමුත් මෙම තත්ත්වය වෙනස් කල යුත්තේ විද්‍යාත්මක දත්ත මත පදනම්ව සිදු කරනු ලබන ක්‍රියාකාරකම් හරහාය.

දේශගුණික වෙනස්වීම්වලට අනුහුරුවීම හා අවම කිරීම සඳහා සාධනීය පියවර ගත යුතුවේ. ඒ සඳහා දශකයකට පමණ පෙර ස්ථාපිත කිරීමට කටයුතු කල දේශගුණික විපර්යාසයන් පිළිබඳ ලේකම් කාර්යාලය හා ජෛව විවිධත්වය පිළිබඳ ලේකම් කාර්යාලය මෙතෙක් බලාත්මක කිරීමට නොහැකිවීම ජාතියේ අභාග්‍යකි. ශ්‍රී ලංකාව තුළ මෙන්ම බොහොමයක් දියුණු වෙමින් පවතින රටවල ආයතනික රාමුව තුළ පවතින අඩුපාඩු රාශියක් හේතුවෙන් එක්සත් ජාතීන්ගේ දේශගුණික විපර්යාස පිළිබඳ රාමුගත සම්මුතිය සහ එක්සත් ජාතීන්ගේ ජෛව විවිධත්වය පිළිබඳ රාමුගත සම්මුතිය මගින් ගනු ලබන තීරණ එම රටවල් තුළ යහපත් ආකාරයන් ක්‍රියාත්මක කිරීමට බලාත්මක අධිකාරියක් නොමැතිකම දේශගුණ විපර්යාසවල බලපෑම් වලින් මිදීමට පරිසර පද්ධති ඇතුළු විවිධ ක්ෂේත්‍ර වලට මෙතෙක් නොහැකි වී ඇත.

“ලොව පුරා සිදුවන පරිසර විනාශයේ ප්‍රතිවිපාක ලෙස නියඟයෙන් හා ගංවතුරෙන් එකවිට බැටකන ජාතියක් බවට අප පත්වී ඇති බැවින් මේ සුන්දර දිවයින යළිත් හරිත වර්ණයෙන් බබලන අනාගත ලෝකයේ තිරසාර සංවර්ධනයේ පරමාදර්ශය බවට පත් කිරීමේ වගකීම ද අපට පැවරී තිබේ,” යනුවෙන් “රට හඳුනා සෞභාගයේ දැක්ම” ප්‍රතිපත්ති ප්‍රකාශයේ සඳහන් වේ.

එම අරමුණ සාක්ෂාත් කර ගැනීම සඳහා 2021.07.29 දිනැති අංක 2238/20 දරණ ඇති විශේෂ ගැසට් පත්‍රය මගින් “දේශගුණික විපර්යාසයන්ට තිරසර විසදුම් සහිත හරිත ශ්‍රී ලංකාවක් ඇති කිරීමේ ජනාධිපති කාර්ය සාධක බලකාය” ස්ථාපිත කර සෞභාගයේ දැක්ම ප්‍රතිපත්ති ප්‍රකාශයේ අවධාරණයට ලක්කර ඇති පොහොර භාවිතය, භූමිය, ජෛව විවිධත්වය, වායුගෝලය, අපද්‍රව්‍ය, කර්මාන්ත, පුනර්ජනනීය බලශක්තිය, ජනාවාස හා නගර සහ පාරිසරික අධ්‍යාපනය පිළිබඳ කරුණු සැලකිල්ලට ගනිමින් ක්‍රියාත්මක කල යුතු යෝජනා 25 ක් මෙම බලකාය වෙත ක්‍රියාත්මක කිරීමට පවරා ඇත.